

Vlaanderen
is omgeving

Huisdierwijzer koraaljuffertjes

 Pomacentridae

DEPARTEMENT
OMGEVING

www.huisdierinfo.be

////////////////////////////////////

HUISDIERWIJZER: RIFBAARZEN OF KORAALJUFFERTJES

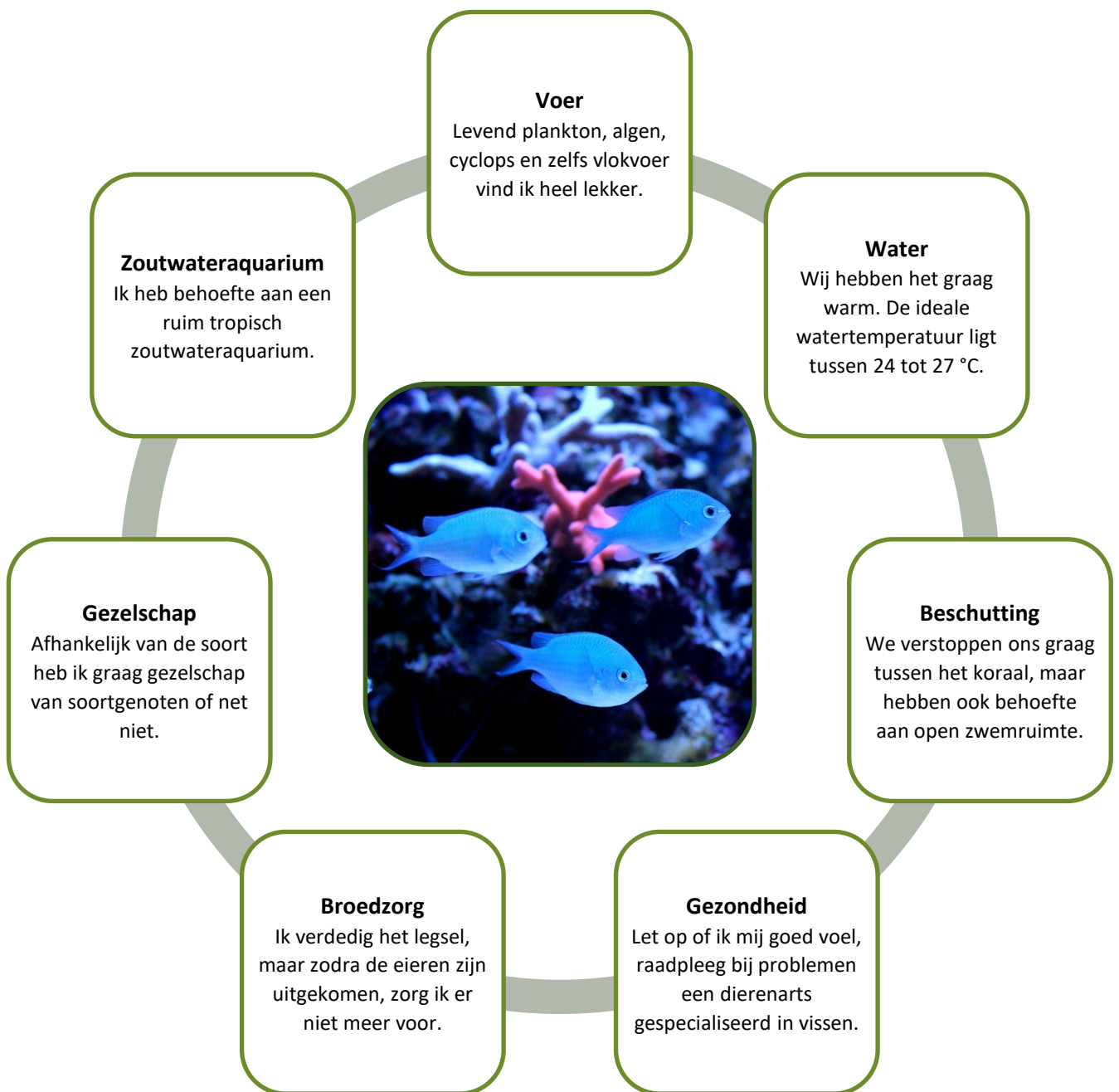
Pomacentridae

////////////////////////////////////

INHOUD

1	Overzicht.....	3
2	Natuurlijk gedrag en behoeften.....	4
3	Huisvesting en verzorging.....	4
3.1	Huisvesting	4
3.1.1	Gezelschap	5
3.1.2	Water	5
3.1.3	Bodembedekking en inrichting	5
3.1.4	Temperatuur	5
3.1.5	Filter	5
3.1.6	Belichting	6
3.2	Voeding	6
3.3	Verzorging	6
4	Gedrag en omgang met het dier.....	7
5	Gezondheid.....	7
5.1	Voortplanting en bijhorend gedrag	7
5.2	Meest voorkomende gezondheidsproblemen	7
6	Aankoop of adoptie	9
7	Kosten	9

1 OVERZICHT

2 NATUURLIJK GEDRAG EN BEHOEFTE

Rifbaarzen of koraaljuffertjes (*Pomacentridea*) zijn zoutwatervissen die behoren tot vier subfamilies: *Amphiprioninae*, *Chrominae*, *Lepidozyginae* en *Pomacentrinae*. Er zijn 28 geslachten en ongeveer 360 soorten koraaljuffertjes bekend. De meest bekende is de [driebandanemoonvis](#), beter bekend als de harlekijnvis of clownvis. Koraaljuffertjes komen oorspronkelijk vooral in de tropische en gematigde wateren van de Indische en de Stille Oceaan voor, maar sommige soorten vind je ook in de Atlantische Oceaan en in de Caribische Zee. Een aantal soorten komen voor in lageregelegen gedeelten van rivieren, in het zoute tot brakke water van lagunes en mangroven.

De grootte van de koraaljuffertjes verschilt naargelang de soort. De monniksvijl wordt tot 7 cm, maar de *Hypsypops rubicundus* kan tot 38 cm groot worden. Juffertjes zijn territoriale vissen, die soms agressief zijn tegenover soortgenoten. Ze leven in scholen of in paren, of zijn solitair naargelang de soort. Hun voedsel bestaat uit zoöplankton, algen, kreeftjes en parasieten die anemonen bedreigen. In het wild worden ze 6 à 12 jaar oud, in gevangenschap kunnen ze soms tot wel 20 jaar oud worden.

Indeling in het dierenrijk

Rijk	<i>Animalia</i> (dieren)
Stam	<i>Chordata</i> (chordadieren)
Klasse	<i>Actinopterygii</i> (straalvinnigen)
Onderklasse	<i>Neopterygii</i> (nieuwvinnigen)
Infraklasse	<i>Teleostei</i> (beenvissen)
Superorde	<i>Acanthopterygii</i> (stekelvinnigen)
Orde	<i>Perciformes</i> (baarsachtigen)
Onderorde	<i>Labroidei</i> (lipvisachtigen)
Familie	<i>Pomacentridae</i> (rifbaarzen of koraaljuffertjes)

3 HUISVESTING EN VERZORGING

3.1 HUISVESTING

Koraaljuffertjes hou je steeds in **zout water**! Het zijn actieve vissen die veel zwemmen, je hebt dus een ruim [tropisch zoutwateraquarium](#) nodig. Afhankelijk van de volwassen grootte van de vis en het aantal dieren moet je de aquariumgrootte aanpassen. Een vuistregel is dat de lengte van het aquarium minimaal tien keer de lengte van de grootste volwassen vis in het aquarium moet zijn. Een soort die 10 cm groot wordt, moet dus een aquarium met een lengte van ten minste 100 cm hebben. Grotere soorten hebben een groter aquarium nodig.

3.1.1 Gezelschap

Sommige soorten hebben een **solitaire** levenswijze en wensen geen gezelschap. Daarnaast zijn er soorten die in een **koppel** of **haremstructuur** leven, bestaande uit één vrouwelijke vis met meerdere mannelijke vissen of één mannelijke vis met meerdere vrouwelijke vissen. Informeer je voor de aankoop wat de behoeftes zijn van de soort die je op het oog hebt.

Juffertjes zijn **territoriale vissen**: een groot aquarium met veel schuilplaatsen resulteert in minder agressie tussen soortgenoten. Meer informatie over [vissen kiezen](#).

3.1.2 Water

Juffertjes zijn zoutwatervissen en hebben bijgevolg **zout water** nodig. Dit kan in sommige gespecialiseerde aquariumwinkels aangekocht worden of zelf worden gemaakt. Meer informatie over de [opstart van een zoutwateraquarium](#).

Een **zoutgehalte van 29-35 ppt** is goed, dit komt neer op 29 à 35 gram zeezout per liter aquariumwater. Een aquarium met steenkoralen heeft extra calcium nodig. Het **calciumgehalte** in het aquarium moet **minimaal 400 mg per liter** te zijn, liefst zelfs 450 mg. Als zeewater gemaakt wordt met osmosewater, dan zal de pH over het algemeen rond 8,3 liggen. De optimale waarde is 8,1 à 8,4.

De **carbonaathardheid of KH moet rond 8 liggen**. Carbonaten treden op als pH-buffer, dit wil zeggen dat ze de pH-waarde van het water stabiel helpen houden. Als de KH-waarde lager is dan normaal, zal ook de pH-waarde makkelijker dalen en het water te zuur worden. Dit is schadelijk voor de dieren in het aquarium en kan de koralen aantasten.

Vervang wekelijks 5 à 20% van het vuile water met nieuw zeewater. Schommelingen in de waterwaarden bezorgen de vissen veel stress. Vermijd dat zoveel mogelijk. Breng het nieuwe water op de juiste temperatuur voor je het toevoegt. Maak of koop het zeewater 1 dag van tevoren. Vervang niet meer dan 30% van het water tenzij er echt een probleem is. Een [regelmatig onderhoud](#) en goed werkende filter en eiwitafschiemer houden de waterkwaliteit optimaal.

3.1.3 Bodembedekking en inrichting

Gebruik als bodembedekking **1 à 2 cm levend zand, waarop je levende stenen kan plaatsen**.

Voor een rif- of koraalaquarium gebruik je ongeveer een **1 kg levende steen op 8 liter water**. Spoel de stenen en het zand proper met het zeewater en plaats ze in het aquarium. Zorg dat de levende steen niet te lang uit het water blijft, vul het aquarium dus zo snel mogelijk of zet eerst al de stenen onder water. Voorzie zwemruimte maar ook veel schuilplaatsen. Levende stenen bieden een goede ondergrond voor **koralen**. Voor soorten die in en rond **anemonen** leven, voorzie je uiteraard ook enkele anemonen in het aquarium.

3.1.4 Temperatuur

Koraaljuffertjes zijn tropische vissen en hebben een [watertemperatuur](#) nodig tussen **24 en 27 °C**. Gebruik een thermostaat om de temperatuur stabiel te houden. Kies een thermostaat met een vermogen dat past bij het watervolume in het aquarium. Met een thermometer kan je de temperatuur nauwkeurig controleren. Zet de verwarming uit tijdens werkzaamheden in het aquarium, om te vermijden dat ze kapotgaat of verbrandt.

3.1.5 Filter

Voorzie een aangepaste filter op je aquarium. Hou er rekening mee dat de filter een opstartperiode van minstens 3 weken moet doormaken voor je vissen in het aquarium kan plaatsen. De filter heeft namelijk tijd nodig om biologisch actief te worden. Voor een zeeaquarium heb je een **gewone filter en een eiwitafschiemer** nodig. De waterstroomsnelheid van zeewater is groter dan die van een zoetwateraquarium. De grootte van de filter hangt af van het aantal vissen in je aquarium. Vraag hiervoor advies in de aquariumspeciaalzaak of aan ervaren aquaristen. [Meer informatie over de filterwerking](#).

Ook met een filter moet je geregeld een deel van het [water verversen en het aquarium onderhouden](#). Onzichtbare afvalstoffen stapelen zich namelijk geleidelijk op in het water. Vervang wekelijks 5 à 20% van het vuile water met nieuw zeewater. Vervang niet meer dan 30% van het water, tenzij er echt een probleem is. Hierdoor kan je plotselinge schommelingen in de waterkwaliteit vermijden. Vervang de filterwatten wanneer ze vuil zijn of dichtslibben.

3.1.6 Belichting

De vissen en het koraal hebben verlichting met een bepaald lichtfrequentie en -kleur nodig. Vooral blauwe lampen zijn geschikt, omdat dit ook het deel van het lichtspectrum is dat het best in water doordringt. **Lampen** voor zeeaquaria hebben daarom een **kleurtemperatuur tussen de 6500 K en 14000 K**.

Koralen hebben **veel licht** nodig, terwijl vissen meestal liever meer beschutting hebben. Zorg daarom dat er voor de vissen **beschaduwde plekken** zijn. Zet het aquarium niet in direct zonlicht, dit bevordert algengroei.

De lampen moeten 12 à 14 uur aan staan. Eventueel kan je zonsopgang en zonsondergang nabootsen met speciale apparatuur. [Meer informatie over belichting](#).

3.2 VOEDING

De meeste juffertjes zijn **omnivoren**, maar er zijn ook **herbivore** soorten die zich voeden met algen. In gevangenschap zijn het geen kieskeurige eters. Ze voeden zich met algen die zich vormen op koralen en met zoöplankton, mysis, artemia en krill.

Afwisseling bij de voeding is heel belangrijk voor een goede gezondheid. Wissel daarom geregeld af tussen de verschillende soorten voer. Voer het liefst drie of meer keren per dag een kleine hoeveelheid, zoveel als de vissen in enkele minuten kunnen opeten. Voer niet meer, want de resten voer vervuilen het water sterk en te veel voer doet de vissen vervetten. Sterke, dikke vissen mogen gerust eens een voermoment of een dag overslaan, mits ze in goede conditie verkeren.

3.3 VERZORGING

Dagelijks

- Controleer de temperatuur en filterwerking.
- Voer de vissen enkele keren per dag een kleine portie.
- Bekijk of ze hun normale gedrag vertonen.

Minstens één keer per week

- Controleer de waterwaarden.
- Vervang wekelijks 5 à 20% van het vuile water met nieuw zeewater. Vervang niet meer dan 30% van het water tenzij er echt een probleem is.
- Vervang de vuile filterwatten.

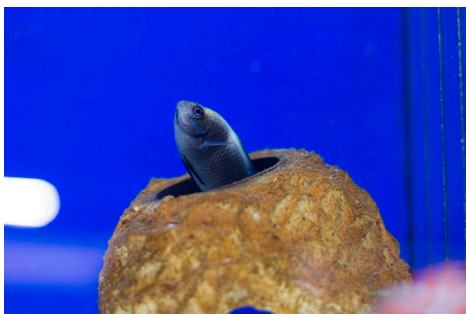
Maandelijks of indien nodig

- Spoel de beker van de eiwitafschuimer af zodra die vuil is. Doe dit met gewoon kraanwater of volgens de gebruiksaanwijzing. Spoel de beker eenmaal na met zeewater voor je hem terugzet.
- Als de filter vuil is, spoel je het filtermateriaal uit. Doe dit tijdens een waterverversing met oud aquariumwater van dezelfde temperatuur. Zo blijven de goede bacteriën in het filtermateriaal aanwezig.

(Half)jaarlijks

- Na 6 tot 12 maanden moet je de lampen vervangen. Ze geven dan minder licht of ze gaan stuk.

4 GEDRAG EN ONGANG MET HET DIER

Koraaljuffertjes hebben een zeer specifieke watersamenstelling en aangepaste filtering nodig. Om die reden zijn deze zoutwatervissen eerder geschikt voor ervaren aquariumhouders. Koraaljuffertjes zijn van nature ook erg territoriaal en kunnen agressief gedrag vertonen in een aquarium met te weinig zwemruimte of onvoldoende schuilplekken. Daarnaast zijn sommige soorten solitair, en worden andere soorten gehouden in een bepaalde groepsstructuur. Informeer je over de behoeften van de diverse soorten voor je ze aankoopt.

Voorkom lichtflitsen of trillingen (stoten) tegen het aquarium om de vissen niet te veel stress te bezorgen. Als je de vissen moet vangen, gebruik dan een vangklok of een net. Zet eerst een bak of transportzak klaar en vul deze half met water uit het aquarium. Vang de vissen rustig en breng ze meteen over in de bak of zak. Hou de tijd uit het water zo kort mogelijk zodat de vissen niet te veel stress krijgen. Sluit de bak of zak en zorg dat die halfgevuld is met water en half met lucht. Pak het geheel in met isolatiemateriaal zoals bubbelfolie en eventueel krantenpapier. Zo blijft het water op temperatuur en in het donker blijven de vissen rustiger. [Transporteer](#) de vissen voorzichtig zodat ze niet te veel heen en weer klotsen.

5 GEZONDHEID

5.1 VOORTPLANTING EN BIJHOREND GEDRAG

In natuurlijke omstandigheden planten koraaljuffertjes zich het hele jaar voort. Voor de hofmakerij begint, bereidt het mannelijke juffertje een plek voor het afzetten van de eieren voor. Vervolgens lokt hij de vrouwelijke juffertjes door te dansen en te pronken met zijn kleuren. Vrouwelijke juffertjes kiezen echter hun partner op basis van zijn grootte, en hoe groter de mannelijke vis, hoe meer eieren het vrouwtje afzet.

Nadat de eieren gelegd zijn, verdedigt alleen het mannelijke dier het legsel. Na enkele dagen komen de eieren uit en staakt ook het mannelijke dier de broedzorg. De jongen voeden zich met zoöplankton en fytoplankton. Na 2 à 3 jaar is een koraaljuffertje volwassen. Sommige soorten veranderen ook van geslacht in de loop van hun leven.

5.2 MEEST VOORKOMENDE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Vissen die ziek zijn, hangen vaak stil, knippen de vinnen dicht, happen naar lucht en/of bewegen abnormaal. De vinnen van gezonde vissen moeten mooi openstaan en egaal ogen.

Als de vissen zich abnormaal gedragen, controleer dan altijd eerst de [waterkwaliteit](#), de filtering en de temperatuur van het aquarium. Als de vissen naar lucht happen of hoog in het aquarium bij het wateroppervlak hangen, dan is er zeker iets mis. De meest voorkomende problemen zijn:

- **Nitraatvergiftiging**

Symptomen: diepe kleuren en snelle of zware kieuwbewegingen.

Ververs direct 1/3de van het water met water met dezelfde temperatuur. Doe dat nog eens enkele uren later. Controleer onmiddellijk de filterwerking en kijk of er geen rottend afval in het aquarium ligt.

- **Foutieve pH-waarde**

Symptomen: De vissen schieten door de bak of zijn compleet apathisch.

Ververs onmiddellijk 1/3de van het water met water met dezelfde temperatuur. Herhaal dit na enkele uren. Zoek de oorzaak van de pH-verandering.

Niet alleen afwijkende waterwaarden, maar ook tal van kiemen en parasieten kunnen ziektes veroorzaken. Raadpleeg een gespecialiseerde dierenarts voor vissen. Als de vissen uitzichtloos ziek zijn en lijden, dan kies je beter voor [euthanasie](#). Let op als je medicatie geeft: verwijder altijd eerst de actieve kool uit de filter want anders haalt die de medicatie uit het water. Na een medicijnenkuur ververs je een deel van het water en filter je over actieve kool om de laatste restjes medicatie te verwijderen. Hou er rekening mee dat sommige medicijnen dodelijk zijn voor garnalen of kreeften.

De meest voorkomende ziektes en aandoeningen zijn:

- **Peperstip**
Symptomen: donkere vlekken, schuren tegen oppervlaktes, geen eetlust.
Deze aandoening is redelijk gemakkelijk te behandelen met medicatie, maar het probleem hierbij is dat bv. slakken, garnalen, mosselen enz. niet bestand zijn tegen de medicatie. Deze behandelmethode kan dus niet gebruikt worden bij een rif aquarium. Verplaats indien mogelijk de vissen naar een quarantaine-aquarium of gebruik een uv-lamp met 1 watt/per 100 liter bruto waterinhoud.
- **Witte stip**
Symptomen: De vis heeft letterlijk witte stippen op de schubben en vinnen. Vaak is hij lusteloos of eet hij te weinig. Vaak zijn slechte leefomstandigheden de oorzaak van een uitbraak. Verbeter de waterkwaliteit en behandel volgens het advies van je dierenarts. Deze aandoening komt ook voor bij zoetwateraquaria, maar het betreft een andere parasiet, namelijk de *Cryptocarium irritans*. De aandoening is redelijk gemakkelijk te behandelen met medicatie, maar slakken, garnalen, mosselen enz. zijn niet bestand tegen de medicatie. Deze behandelmethode kan dus niet gebruikt worden bij een rif aquarium. Verplaats indien mogelijk de vissen naar een quarantaine-aquarium of gebruik een uv-lamp met 1 watt/per 100 liter bruto waterinhoud.
- **Uitwendige schimmelinfectie bv. Saprolegnia**
Symptomen: pluizige witte vlekken.
Deze aandoening kan ook het gevolg zijn van een andere, meestal parasitaire infectie. Contacteer een dierenarts die gespecialiseerd in vissen is.
- **Inwendige schimmelinfectie**
Symptomen: vermageren, uitpuilende ogen, onregelmatig zwemmen, verkleuring van de huid.
Vaak heeft de besmetting plaatsgevonden door het geven van besmet diepvriesvoer of levend voer. De infectie heeft vaak fatale gevolgen.
- **Buikwaterzucht**
Symptomen: de schubben staan open, zoals een dennenappel en de ogen puilen uit.
Vaak zijn slechte leefomstandigheden de oorzaak van een uitbraak. Verbeter de waterkwaliteit en behandel met geschikte medicatie volgens het advies van je dierenarts.
- **Vistuberculose, Vis-TBC, VisMycobacterium of VisMB**
Symptomen: wonden die niet genezen, een opgeblazen vis, afstaande schubben, builen over het hele lichaam, regelmatige sterfte van een vis terwijl de omstandigheden goed zijn.
Laat de diagnose stellen door een dierenarts. Vistuberculose kan niet afdoend behandeld worden. Het beste is de vis [op een snelle manier uit zijn lijden te verlossen](#). Vis-TBC kan een chronisch probleem vormen eens je het in je aquarium hebt. Het is bijna niet weg te krijgen zonder het aquarium volledig leeg te halen en opnieuw te beginnen. Vaak is de beste oplossing om de omstandigheden optimaal te houden, zodat de overblijvende vissen voldoende weerstand kunnen bieden. Ze kunnen dan nog lange tijd gezond blijven.
- **Vinrot**
Symptomen: De randen van de vinnen vervallen, ze hebben vaak witte randen. De vinnen worden steeds korter. Controleer of er geen andere vissen aan de vinnen bijten.
Vaak is dit een gevolg van een te lage watertemperatuur. Verhoog de temperatuur en behandel met geschikte medicijnen volgens advies van je dierenarts.

6 AANKOOP OF ADOPTIE

Juffertjes zijn door hun prachtige kleuren populaire zoutwateraquariumvissen. Enkele veelvuldig gekweekte soorten zijn gemakkelijk te houden, maar enige technische kennis over het opzetten en onderhouden van een tropisch zoutwateraquarium is zeker gewenst. Hou rekening met de opstartkosten, want het levend steen en koraal zijn erg prijzig.

Als je koraaljuffers wilt houden, zijn er een aantal punten om over na te denken:

- Heb je een aquarium met een lengte van minstens 100 cm?
- Heb je de mogelijkheid om zout water te maken en de juiste waterwaarden te verkrijgen?
- Zijn de [medebewoners](#) in het aquarium geschikt?
- Kan er iemand de vissen verzorgen als je op [vakantie](#) bent?
- Kan je de vissen 12 jaar of langer verzorgen?
- Weet je hoe je een aquarium moet [onderhouden](#)?
- Kan je maandelijks ongeveer 45 euro betalen voor elektriciteit, voeding en onderhoud?

De meest populaire soorten zijn verkrijgbaar in aquariumspeciaalzaken. Wil je speciale soorten vissen, koop dan vissen aan via een aquariumclub of een vereniging van liefhebbers. Koop alleen vissen die er gezond uitzien, met gladde vinnen, een heldere glans en blinkende ogen. Informeer je voorafgaand met welke soorten vissen de koraaljuffers kunnen samenleven en met hoeveel je ze in een aquarium kan houden. Koop alleen vissen als je zeker weet hoe je ze moet verzorgen en dat ze in je aquarium passen. Als je bij een handelszaak koopt, dan is de consumentenwetgeving van toepassing en heb je een wettelijke garantie op de gezondheid van de dieren. Bepaalde koralen en vissen vallen onder de CITES-wetgeving. Je moet dan een papier van herkomst hebben en kunnen aantonen hoe je aan het dier komt.

[Meer informatie over CITES.](#)

Vraag na waar de vissen vandaan komen en wat hun wetenschappelijke naam is. Kies beter geen wildvangdieren en vraag na of de dieren in gevangenschap gekweekt zijn. Geïmporteerde (wildvang)dieren hebben veel stress en mogelijk ziektes, en gekweekte dieren zijn ook beter aangepast aan het houden in een aquarium. Bovendien gaat de voorkeur uit naar dieren die in gevangenschap gekweekt zijn, zodat de wilde populaties zo weinig mogelijk aangetast worden.

Wees kritisch en durf vragen te stellen. Als koper ben je verantwoordelijk voor een goede keuze. Koop geen zwakke of zieke dieren, want zo hou je foutieve handel in stand. Let goed op of de dieren geen verwondingen of vervormingen hebben. Als je verwaarloosde dieren opmerkt, dan kan je dit melden bij de Dienst Dierenwelzijn op het [Meldpunt verwaarloosde of mishandelde dieren](#).

Voordat je de vissen mee naar huis neemt, moet het aquarium in orde zijn, zodat het klaar is voor de komst van de dieren. De [filter](#) heeft tijd nodig om goed te werken. [Start je aquarium](#) minstens enkele weken op voordat je de vissen gaat kopen. [Lees alles over de aankoop het transport en de introductie van nieuwe vissen in het aquarium.](#)

7 KOSTEN

Koraaljuffertjes koop je vanaf 7 euro tot 575 euro per vis, afhankelijk van de soort en beschikbaarheid.

De maandelijkse [kosten](#) bedragen ongeveer 45 euro, inclusief het voer, de behandeling van het water en de hogere water- en elektriciteitsrekening.

De aankoop van het zoutwateraquarium en het toebehoren is een eenmalige investering en kost al snel enkele duizenden euro's. Een zeeaquarium met koralen is 25% duurder dan één zonder koralen.

Koning Albert II laan 20/8
1000 Brussel
www.omgevingvlaanderen.be